

TÜRKİYE'DEKİ YAZILI BASINDA ZEYTİN DALI HAREKÂTI: SÖZCÜ, STAR VE HABER TÜRK GAZETELERİ ÜZERİNDEN BİR ANALİZ

Mehmet Sena KÖSEDAĞ¹

Kazım Özkan ERTÜRK²

ÖZ

Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından 20 Ocak 2018 tarihinde başlatılan Zeytin Dalı Harekâtıyla birlikte Türkiye'nin, geçmişi kırk yıla yaklaşan terörle mücadele faaliyetlerinde farklı bir sürece girilmiş, bu amaçla sınır ötesi bir girişimde bulunulmuştur. Türkiye'nin Güney ve Güney Doğu sınırını tehdit eden terör unsurlarının kontrol altına alınması ve bertaraf edilmesi amacıyla başlatılan harekâta ilişkin yaygın basında yer alan haberler bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Basın kuruluşları kamuoyunu meşgul eden herhangi bir konuya, hitap ettikleri ya da genel kabul gördükleri toplumsal kesimin görüş, düşünce ve beklentilerini karşılayacak biçimde yaklaşma eğiliminde olmaktadır. Bu varsayımdan hareketle çalışmada, Türkiye'deki yazılı basında Zeytin Dalı Harekâtının nasıl sunulduğunu ve nasıl bir söylem geliştirildiğini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Çalışmada, 2018 yılının Ocak ve Şubat ayları içerisinde Sözcü, Star ve Haber Türk gazetelerinde yer alan Zeytin Dalı Harekâtı ile ilgili haberler içerik analizi yöntemi ve söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuca göre, siyasi açıdan farklı tandanslardaki üç gazete de büyük oranda Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu Zeytin Dalı Harekâtını destekler bir söylem oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zeytin Dalı Harekâtı, Söylem Analizi, Yazılı Basın.

OPERATION OLIVE BRANCH ON TURKEY'S PRINT MEDIA: AN ANALYSIS OF SÖZCÜ, STAR AND HABER TÜRK NEWSPAPERS

ABSTRACT

Another turn was taken in anti-terrorism activities of Turkey which have a history of around forty years together with Operation Olive Branch launched by Turkish Armed Forces on 20 January 2018 and a cross-border attempt was made for this purpose. News reported in national press on the operation which was launched in order to take under control and defeat terror elements threatening southern and southeastern borders of our country constitutes the subject of this study. Press institutions tend to approach any topic occupying the agenda of the public in a manner to satisfy views, thoughts and expectations of the social segment they appeal to or by which they are widely approved. On the basis of this assumption, it was aimed in the study to reveal how Operation Olive Branch was presented in the printed media in Turkey and what kind of discourse was developed. In the study, news reported regarding Operation Olive Branch in Sözcü, Star and Habertürk newspapers in January and February 2018 was analyzed through content analysis and discourse analysis methods. According to findings of the study, all three

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bozok Üniversitesi İletişim Fakültesi, mehmentsena.kosedag@bozok.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2210-580X

² Prof. Dr., Düzce Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, ozkanerturk@mynet.com, ORCID ID: 0000-0003-0804-3470

newspapers having different political tendencies developed a discourse that substantially supported Operation Olive Branch carried out by Turkey.

Keywords: Olive Branch Operation, Discourse Analysis, Printed Media.

Giriş

Kitle iletişimi daha çok sosyal bir yapı içerisinde meydana gelmekle birlikte; yapı ve fonksiyon bakımından diğer bilgi kaynakları ve kurumlarından (sanat, din, bilim ve eğitim gibi) farklılıklar göstermektedir. Örnek olarak kitle iletişim araçlarının hemen hemen tüm bilgi türlerini taşıyıcı bir özelliğe sahip olması dolayısıyla diğer kurumlarla benzer işi yapıyor olması gösterilebilir (Güz, 2005: 9). Kitle iletişim araçlarının diğer bir özelliği de diğer kurumlarla karşılaştırıldığında onlara göre daha fazla insana ulaşması ve insanları okuldan, ebeveynlerinden ve diğer kaynaklardan daha uzun süreli etkilemesidir (McQuail, 1994: 51-52). Kitle iletişim araçları, günümüz insanının yaşamında sahip olduğu bu ve diğer özellikler nedeniyle merkezi bir yere ve öneme sahiptir. Kitle iletişim araçları insanları ürettiği farklı içerikler aracılığıyla etkilemekte, yönlendirmekte, eğlendirmekte, bilgilendirmekte ve haberdar etmektedir.

Kitle iletişim araçları özünde bir enformasyon kaynağı olarak genel özellikleri itibariyle değerlendirildiğinde, en temel özelliklerinin süreklilik ve düzenlilik olduğu görülmektedir. “Gazetelerin önceleri haftalık, sonra günlük olarak çıkması ve zaman içerisinde aynı gün içerisinde birden fazla yayınlanması ile radyo ve televizyon yayınlarındaki süreklilik” kitle iletişim araçlarının süreklilik ve düzenliliğine örnek olarak gösterilebilir (Güz, 2005: 10). Birbirinden farklı insanlara, zaman zaman farklı toplumlara, mekândan bağımsız olarak ulaşabilen kitle iletişim araçlarının hemen her yerde aynı zamanda bulunabilmeleri ve olay anında da mesaj aktarabilmeleri diğer bir önemli özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojik gelişmeler neticesinde, uyduların da devreye girmesi ve mekân kavramının ortadan büyük oranda kalkmasıyla birlikte, enformasyonun hızlı ulaştırılmasında da önemli gelişmeler yaşanmıştır (Kaya, 1985: 12-13).

Kitle iletişim araçlarının özelliklerini siyasal, ekonomik, kültürel ve teknolojik alanda birçok bakımdan değerlendirmek mümkündür. Sahip olduğu özelliklere bağlı olarak kitle iletişim araçları, toplumsal anlamda merkezî bir önem ve konuma

yerleşmiştir. Kitle iletişim araçlarının farklı açılardan ve güncel işlevlerini de dikkate alarak bazı temel özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (McQuail, 1994: 41-42):

a. Bu araçlar haberin, düşüncenin, bilginin, gelişmenin üretilmesi ve dağıtılmasına katkıda bulunurlar,

b. Kitle iletişim araçları kaynaktan hedef kitleye, bir hedef kitleden diğer bir hedef kitleye, toplumdaki kurumlara, insanlar arasındaki gelişmeleri yine insanlara anlatmak üzere kanallar oluştururlar,

c. Kitle iletişim araçları halkı etkileyerek insanların katılımına açık olurlar, halkın fikrilerinin var olduğu konulardaki yayınlarında hak karakterini taşırlar,

d. Sosyal bir yükümlülüğü ve zorlaması olmaksızın insanların dinleyici ya da izleyici olarak farklı görüş ve organizasyonlara gönüllü katılımını sağlar ve bu anlamdaki etkinlikleri eğitim, politika ve din gibi bilgi alanlarının dağıtımıyla ilgilenen kuruluşlardan çok daha fazladır,

Haber ve bilgi verme, eğitme, eğlendirme, tartışma ortamı hazırlama, güdüleme ve toplumsallaştırma gibi işlevleri bulunan kitle iletişim araçları, bireyin toplumsal yaşam için ortak amaç ve ilkeler uğruna çaba göstermesini de sağlar. Çoğu zaman insanlar, toplumda geçerli olan değer yargılarını ve davranış biçimlerini öğrenerek bunlara uyum sağlamak suretiyle, toplumsal yapının bir parçası haline gelirler. Toplumun maddî ve manevî birikimleri ve değerlerinin bireylere aktarılmasıyla birlikte toplumsallaşma gerçekleşir. Kitle iletişim araçları ise geçmişte örneği bulunmayan toplumsal bir görüş birliğinin oluşmasında temel bir rol üstlenerek, sosyal normların oluşmasında da önemli bir rol oynarlar (Domenach, 1995: 23).

Kitle iletişim araçlarının ürettikleri medya içerikleri içinde yer alan haberler de gündelik hayatın ayrılmaz bir rutini olarak, bireylerin içinde yaşadıkları dış dünyayla olan enformatik ilişkilerini düzenleyen periyodik gerçekliği üretmektedir. Habere hâkim olan dil/söylem, kullanılan göstergeler, içeriği oluşturan olay örgüsü ve bu olay örgüsünün özneleri konumundaki kişiler, gerçekliği temsil yoluyla yeniden yapılandırmaktadır. Ancak haberin dili, gerçekliğin inşasındaki en önemli araçtır (Göker ve Keskin, 2015: 235). Haberde kullanılan dil, habere konu olan olayın,

ülkenin, kurumun ya da kişilerin görünürde fark edilmese bile olumsuz ya da daha doğrusu gerçekten uzak bir şekilde işlenmesine hizmet edebilmektedir. Söz konusu durum çoğu kez ilk okumada ya da görünürde anlaşılamayacak bir yapıya sahip olsa da derinlemesine bir inceleme ya da dikkatli bir okuma neticesinde haberde kullanılan dilin olayları gerçekten uzak ya da yanlış şekilde ifade ettiği görülebilmektedir.

Sahip olduğu yapı ve etki alanı göz önüne alındığında gazeteler ve dolayısıyla gazetelerde yer alan haberler, hem yansıtıcı hem de destekleyici olarak kamuoyunu etkileyebilmekte, önyargı ve mitlerle örülmüş yanlışlıklara karşı direnç sağlayabilmektedir. Dahası medya ve kamuoyu arasındaki bu karşılıklı ilişki, konu hakkında hükümet ve kamuoyunun kararlarının belirlenmesinde etkili bir niteliğe sahip olabilmektedir (Kolukırmak, 2009: 6). Gazeteler bu etkisini oluşturduğu ya da tasarladığı söylem sayesinde gerçekleştirebilmektedir.

Söylem özünde, sosyo-psikolojik ve kültürel, disiplinler arası bir niteliğe sahiptir. Bununla birlikte ortaya çıkışının yapısalcı gelenek içerisinde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Buna göre özneyi öteleyen yapısalcı yaklaşım, öznenin yerine yapıları koyarken; dilbilimciler tarafında ise öznenin yerine söylem, yan metnin kendisi geçmektedir (Güngör, 2011: 206). Bu durumda ise dil, bir iletişim aracı olmanın ötesinde hemen her türden ilişkinin kurulup üretilebildiği bir alan olarak görülmektedir. Toplumsal yapının hemen her alanında ya da toplumsal sürecin her katmanında iletişimin etkisini ve izlerini görmek mümkündür. Özellikle gazeteler bireyin ve toplumun yaşamı üzerinde oldukça fazla etki sahibidir. İnsanlar arasında bilgi, tecrübe, amaç, fikir ya da düşüncelerin paylaşıldığı ve taşındığı bir platform olarak gazeteler yukarıda belirtilen özellikleri ve toplumsal işlevleri dolayısıyla, ortak amaç ve çıkarlar için kullanılmaya açıktır.

“Kamuoyunu oluşturan ve şekillendiren araçların en başında aile, eğitim, kültür, toplumsal kontrol mekanizmaları gibi kurumsal sosyolojik araçlar ve kanaat, motivasyon, algı, tutum gibi bireysel psikolojik araçlarla; siyasal grup ve partiler, baskı grup ya da örgütleri gibi siyasal araçlar ve medya sayılabilir” (Anık, 1994: 83-106). Bu itibarla kitle iletişim araçlarının ve medyada sunulan içeriklerin tek başına insan ve ülkelerin gündemini belirlemeye yeterli olmadığı; bununla birlikte, belirli bir olayı sunarken takındıkları tutum ve yaklaşım ile insanları bu olay etrafında

konumlandığı ya da karşıt hale getirebildiğini söylemek mümkündür. Belli bir olaya ilişkin kamuoyu oluşturmak için başvurulan araçların başında medya gelmekte; devlet ve siyaset adamları, hangi sistem içerisinde olurlarsa olsunlar kamuoyunu etkilemek amacıyla kitle iletişim araçlarına önem vermektedirler (Kışlalı, 1997: 330). İnsanları çeşitli amaçlar doğrultusunda etkilemek için var olan gazeteler, oluşturdukları haberlerle bir ideolojinin ya da bir fikrin savunucusu ya da ileteni olarak hareket edebilmektedir. Bu da beraberinde habere bir fikir, bir yorum yahut bir ideolojik tavır eklemlenmesi sonucunu doğurabilmektedir. Bu durum ise, dil, söylem, haber ve gazete unsurlarının birbirleri ile alakalı unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Medyanın konuları sunum biçimi, kamuoyunun herhangi bir olaya ya da resme nasıl bakacağını, diğer bir deyişle konuyu nasıl görüp, değerlendirip, düşüneceğine yönelik mesaj ve bakış açılarını içeren çerçevelerden oluşmaktadır (Dearing ve Rogers, 1996: 71). Bu çalışma kapsamında incelenmekte olan 'Zeytin Dalı Harekâtı', Türkiye'nin terörle mücadele faaliyetleri ve bu doğrultuda yürütülen sınır ötesi bir harekât olarak Türk ve dünya kamuoyunun ve dolayısıyla medyasını da yakından ilgilendiren bir olaydır. Bu noktadan hareketle yapılan çalışmada, Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu Zeytin Dalı Harekâtı'nın Türk yazılı basınına nasıl yansıdığı ortaya konmaya çalışılacaktır. Çalışmada, gazete haberleri içerik ve söylem analizi kullanarak analiz edilecek, Türkiye'deki en büyük gazetelerden üçü olan Haber Türk, Sözcü ve Star gazetelerinin harekât ile ilgili yayınlamış oldukları haberler vasıtasıyla, harekâtı destekleyen bir söylem mi yoksa harekâtı eleştiren bir söylem mi geliştirdiği tespit edilecektir.

1. Araştırmanın Metodolojisi

1.1. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Literatüre Katkısı

Çalışmada, Türkiye'nin sınır ötesinde gerçekleştirdiği Zeytin Dalı Harekâtının Türkiye'deki yazılı basında nasıl sunulduğunu ve yazılı basında harekâtle ilgili nasıl bir söylem geliştirildiğini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Türkiye'nin 20 Ocak 2018 tarihinde başlatmış olduğu Zeytin Dalı Harekâtı, Suriye'deki savaşın seyrini değiştirmiştir. Birçok ülkenin müdahil olduğu savaşta, Türkiye'nin gerçekleştirdiği harekât, siyasi ve askeri açıdan hem Avrupa hem Amerika hem de Orta Doğu açısından önemli bir gelişme niteliği taşımaktadır. Bu nedenle harekât, özellikle bu

coğrafyalardaki ülkeler tarafından yakından takip edilmekte ve dolayısıyla bu ülkelerin medya organlarında da harekât ile ilgili haberlere yer verilmektedir. Özellikle siyasi açıdan önemli olan bu harekâtı, ülkelerin bir kısmı desteklemekte bir kısmı da karşı duruş sergilemektedir. Ülkelerin bu siyasi tavrı kendi medya organlarına da yansımakta ve haberler çoğunlukla bu minvalde şekillenmektedir. Dünya medyasında yer bulan harekâta, Türk yazılı basınında da geniş yer verilmiştir. Bu noktada, Türkiye'de farklı eksenlerde yayın yapan gazetelerin Zeytin Dalı Harekâtı ile ilgili haberleri nasıl inşa ettiği ve gazetelerin sunmuş olduğu haberlerin dilinin olumlu mu yoksa olumsuz mu olduğu önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle yapılan çalışma, Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu Zeytin Dalı Harekâtının Türk yazılı basınında nasıl inşa edildiğini ve hangi kodların öne çıkarıldığını ortaya çıkaracak olması hasebiyle alana katkı sağlayacak ve diğer çalışmalara veri oluşturacaktır.

1.2. Araştırmanın Yöntemi, Evreni ve Örneklemi

Araştırma verileri, Türkiye'deki üç büyük gazeteden (Sözcü, Star ve Haber Türk) elde edilmiştir. Çalışma kapsamında incelenmek üzere ele alınan üç gazetenin toplumsal yelpazenin birbirinden farklı kesimlerine hitap ettiği gerçeğinden hareketle, Star gazetesinin iktidar kanadına yakın olduğu, Sözcü gazetesinin muhalefete yakın durduğu, bununla birlikte Haber Türk gazetesinin ise toplumsal yelpazenin orta kesimine yakın bir duruş sergilediği varsayılmaktadır. Bu durumda, hem siyasal hem de toplumsal anlamda üç görüşün de temsil edildiği gazeteler seçilmeye çalışılmıştır. Haberlere ulaşmak için üç gazetenin dijital arşivinden yararlanılmış ve haberler "Zeytin Dalı Harekâtı" anahtar kelimesi kullanılarak tespit edilmiştir. Haberlerin analiz edilmesinde içerik analizi yöntemi ve söylem analizi yöntemi kullanılmıştır.

Söylem analiz konuşma ve metinler aracılığıyla oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir (Çelik ve Ekşi, 2013: 99). Söylem analizi, metodolojik ve kavramsal unsurlardan meydana gelen sosyal hayata dair bir perspektif olup, söylem üzerine düşünme (teorik ve meta-teorik öğeler) ve söylemi sayısal verilere dökme yolu olarak ifade edilmektedir. Söylem analizi metodolojide genel, kuramsal ve niceliksel yaklaşımlardan, ayrı ayrı nitelendirilen, detaylı ve nitel yaklaşımlara geçiş için gerekli bir çaba olarak kabul edilmektedir (Wood ve Kroger, 2000). Söylem analizi,

anlatılanın, konuşulanın ve yazılanın ardında gizli olan anlamı ortaya çıkarmak için kullanılan nitel bir yöntemdir. Söylem analizi hem sözlü unsurları analiz etmek için hem de yazılı unsurları da analiz edip görünenin arkasındaki gizil anlamı ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır. Bu bağlamda araştırmaya dâhil edilen gazetelerde yer alan haberlerin makro ve mikro yapıda hangi çerçevede sunulduğu, haberlerin yapısı, kullanılan dil, sözcük secimi ve cümlelerin yönelimi gibi unsurların bütünlük sergileyip sergilemediği ayrıca haberlerde başlık ve içerik uyumunun olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

İçerik analizi “iletişimin sunulan içeriğinin tarafsız, sistematik ve niceliksel tanımı” şeklinde açıklanmaktadır (Berelson, 1952: 17). Yaygın olarak yapılan bir başka tanıma göre içerik analizi, “metin içerisinde tanımlanan belirli karakterlerden sistematik ve tarafsız sonuçlar çıkarabilmek için kullanılan bir araştırma tekniğidir” (Stone vd., 1966: 213). Dokümanların veya mülakat kayıtlarının tanımlanması ve karşılaştırılması için kullanılan bir araştırma yöntemi olan içerik analizinin amacı; katılımcıların görüşlerini, yazılı ifadelerini, sistematik bir biçimde tanımlamaktır (Altunışık ve diğerleri, 2010: 138). İçerik analizi; yazılı, görsel ve işitsel alanlardaki yayınların irdelenmesini amaçlamaktadır. İçerik analizi ile bir mesajın içindeki verilerden yinelenebilir ve anlamlı çıkarımlar yapılabilmekte ve güvenilir sonuçlar elde edilmektedir (Salihoğlu, 2007: 45). Bu çalışmada gazetelerin Zeytin Dalı Harekâtı'na yönelik tutumu içerik analizine tabi tutulurken, haber başlıkları ve haber içerikleri; kullanılan ifadelerle göre kodlanarak, “olumlu”, “olumsuz” ve “nötr” olarak kategorize edilmiştir. Bu bağlamda verilen mesajların içeriğinden, gazetelerin konuyla ilgili benimsediği tutum ya da hedef kitle nezdinde oluşturmaya çalıştığı algı üzerine bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmada, araştırmanın evrenini, Türkiye'de yayın yapan gazeteler oluşturmaktadır. Türkiye'deki üç büyük gazetesinin (Sözcü, Star ve Haber Türk) 20 Ocak 2018 - 10 Şubat 2018 yılları arasında Zeytin Dalı Harekâtı hakkında yayınlamış oldukları 271 haber ise araştırmanın örneklemini teşkil etmektedir. Haberler belirlenirken gazetelerin sadece ilk sayfalarındaki haberler dikkate alınmış ve incelemeye tabi tutulmuştur. İçerik analizinde geçerliliği sağlamak için kodlama formu, henüz hazırlanma aşamasında iken akademisyenlerden oluşan uzman grubun

görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan kodlama formunun geçerli olduğu sonucuna varıldıktan sonra veriler kodlanmıştır. Kodlanan veriler analiz edildikten sonra ortaya çıkan sonuçlar; Metin Erol'un Batı Basımında Zeytin Dalı Harekâtı (2018) ve Mustafa Kibaroglu'nun Zeytin Dalı Harekâtı'nın Siyasi, Diplomatik ve Askeri Açından Bir Değerlendirmesi (2018) çalışmasında elde ettiği sonuçlarla örtüşmektedir. Bu durum çalışmanın güvenilirliğini destekler bir nitelik taşımaktadır.

2. Bulgular ve Yorumlar

Haber Türk Gazetesi, 1 Mart 2009 tarihinde İstanbul'da, 'Gücü Özgürlüğünde' sloganıyla yayın hayatına başlamış Türkçe yayınlanan gazetedir. 2018 yılı içerisinde ortalama tirajı iki yüz bin civarındadır (<http://www.medyatava.com/tiraj>). Haber Türk Gazetesi, "ergonomik boyutu, kâğıt ve baskı kalitesi, okunabilir ve anlaşılabilir habercilik anlayışı, gündem belirleyen röportajları ve özel dosyalarıyla kısa sürede Türkiye'nin etkin gazetelerinden biri olduğu iddiasındadır (<http://www.cinergroup.com.tr/medya/haberturk-gazetesi>).

Çalışma kapsamında ele alınan gazetelerden biri olan Haber Türk'ün 'Zeytin Dalı Harekâtı' ile ilgili, harekâtın başlangıç tarihi olan 20 Ocak 2018 ile 10 Şubat 2018 tarihleri arasındaki toplam üç haftalık sayıları incelemeye tabi tutulmaktadır. İncelemede gazetenin sadece birinci sayfa haberleri dikkate alınmaktadır.

Tablo 1. Haber Türk gazetesinin Zeytin Dalı Harekâtı ile ilgili haberleri

Haber Türk	Destekleyen	Nötr (Bilgilendirme)	Olumsuz	Toplam
Harekâtın Askerî Boyutu	20 (%43,5)	18 (%39,2)	8 (%17,3)	46 (%54,8)
Harekâtın Ekonomik Boyutu	1 (%25,0)	2 (%50,0)	1 (%25,0)	4 (%4,8)
Harekâtın Hukukî Boyutu	6 (%35,0)	9 (%53,2)	2 (%11,8)	17 (%20,2)
Harekâtın Sosyokültürel Boyutu	7 (%41,2)	7 (%41,2)	3 (%17,6)	17 (%20,2)
Toplam	34 (%40,5)	36 (%42,8)	14 (%16,7)	84 (%100,0)

Haber Türk Gazetesinin incelenen sayılarına göre; gazetenin birinci sayfasında konuyla ilgili toplam 84 adet haber ve içeriğe yer verilmiştir. Bu haberlerden 46 tanesi

harekâtın askerî boyutuyla, 4 tanesi ekonomik boyutuyla, 17 tanesi hukukî ve siyasî boyutuyla, 17 tanesi de sosyokültürel boyutuyla ilgilidir. Harekâtın askerî boyutuyla ilgili haberlerden %43,5'i harekâtı destekleyen, %17,3'ü harekâtle ilgili olumsuz yorum ve yargılara yer verirken, %39,2'si ise konuyla ilgili yorum ya da yargı içermeyen, salt bilgilendirme amaçlı haberlerdir. Harekâtın askerî boyutuyla ilgili haberlerin, konuyla ilgili toplam haberler içerisindeki oranı %54,8'dir.

Haber Türk Gazetesinin Zeytin Dalı Harekâtı ile ilgili birinci sayfa haberlerinin %4,8'i harekâtın ekonomik boyutuyla ilgilidir. Bu başlık altında toplam 4 adet haber yer almaktadır. Bu haberlerden %25'i harekâtı destekleyen, %25'i harekâtın olumsuz yönlerini vurgulayan, %50'si ise konuyla ilgili yoruma yer vermeyen bilgilendirme amaçlı haberlerdir.

Haber Türk'ün Zeytin Dalı Harekâtıyla ilgili hukukî ve siyasî içerikli haberlerinin konuyla ilgili toplam haberler içerisindeki oranı %20,2'dir. Bu başlık altında toplam 17 haber yer almaktadır. Bu başlıktaki haberlerden %35'i harekâtı destekleyen, %11,8'i harekâtle ilgili eleştiri, %53,2'si ise harekâtle ilgili bilgilendirme amaçlı haberlerden oluşmaktadır.

Haber Türk Gazetesi'nde Zeytin Dalı Harekâtı'nın sosyo-kültürel boyutuyla ilgili haberlerin, konuyla ilgili toplam haberler içerisindeki oranı %20,2'dir. Bu haberlerin %41,2'si harekâtı destekleyen, %17,6'sı harekâtı eleştiren, %41,2'si de harekâtle ilgili bilgilendirme amaçlı haberlerden oluşmaktadır.

Haber Türk Gazetesi'nin Zeytin Dalı Harekâtı'yla ilgili birinci sayfa haberlerindeki genel duruma bakıldığında; haberlerin %40,49'unun konuyla ilgili olumlu yargı belirttiği, %16,66'sının harekâtle ilgili eleştirel ve/veya olumsuz yargı belirttiği, %42,92'lik oranda ise konuyla ilgili nötr, salt bilgilendirme amaçlı olduğu görülmektedir.

Genel perspektifte Haber Türk Gazetesinde yer alan haberlerin analizinden elde edilen sonuçlara göre, Haber Türk, yer verdiği haberlerde büyük oranda Zeytin Dalı Harekâtı'nı destekleyen ya da tarafsız/nötr yaklaşan bir dil kullanmıştır. Ancak gazetenin yaklaşık her 6 haberinden birisi ise harekâtı olumsuz bir dille oluşturmuştur.

Gazete en büyük desteği harekâtın askeri boyutuna vermekte, en büyük eleştiriyi ise harekâtın ekonomik boyutuna getirmektedir.

“Yeni Türkiye’nin Gazetesi” sloganıyla yayın hayatına devam etmekte olan Star Gazetesi, 8 Mart 1999 tarihinde Cem Uzan tarafından kurulan Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A. Ş. bünyesinde hazırlanarak Türkiye’de yayımlanmaya başlanmıştır. 2004 yılında Star Gazetesi TMSF’ye devredilerek sonrasında ise el değiştirmiştir. Gazete günümüzde toplumsal anlamda liberal, muhafazakâr, merkez sağ bir çizgide yayın hayatına devam etmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan gazetelerden biri olan Star’ın ‘Zeytin Dalı Harekâtı’ ile ilgili, harekâtın başlangıç tarihi olan 20 Ocak 2018 ile 10 Şubat 2018 tarihleri arasındaki toplam üç haftalık sayıları incelemeye tâbî tutulmaktadır. İncelemede gazetenin sadece birinci sayfa haberleri dikkate alınmaktadır. Aşağıdaki tablolarda Star Gazetesinin ilgili sayılarında konuyla ilgili yer alan haberlerin dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 2. Star gazetesinin Zeytin Dalı Harekâtı ile ilgili haberleri

Star Gazetesi	Destekleyen	Nötr (Bilgilendirme)	Olumsuz	Toplam
Harekâtın Askerî Boyutu	23 (%59,0)	15 (%38,5)	1 (%2,5)	39 (%37,6)
Harekâtın Ekonomik Boyutu	4 (%50,0)	4 (%50,0)	0 (%0,0)	8 (%7,7)
Harekâtın Hukukî Boyutu	15 (%53,8)	13 (%46,2)	0 (%0,0)	28 (%26,9)
Harekâtın Sosyokültürel Boyutu	18 (%62,1)	11 (%37,9)	0 (%0,0)	29 (%27,8)
Toplam	60 (%57,6)	43 (%41,4)	1 (%1,0)	104 (%100,0)

Star Gazetesinin incelenen sayılarına göre; gazetenin birinci sayfasında konuyla ilgili toplam 104 adet haber ve içeriğe yer verilmiştir. Star Gazetesinin çalışma kapsamında incelenen haberlerinden 39 tanesi Zeytin Dalı Harekâtı’nın askerî boyutuyla, 8 tanesi harekâtın ekonomik boyutuyla, 28 tanesi harekâtın hukuki ve siyasî boyutuyla, 29 tanesi ise harekâtın sosyokültürel boyutuyla ilgilidir. Harekâtın askerî

boyutuyla ilgili haberlerden %59'u harekâtı destekleyen, %2,5'i harekâtle ilgili olumsuz yargıya yer veren, %38,'i ise harekâtle ilgili salt bilgilendirme amaçlı haberlerden oluşmaktadır.

Star Gazetesinde harekâtın ekonomik boyutunu ele alan haberlerin %50'si konuyla ilgili destekleyici, %50'si ise bilgilendirme amaçlı haberlerden oluşmaktadır. Bu konu başlığında olumsuz yargı içeren haber bulunmamaktadır. Harekâtın hukukî ve siyasî boyutuyla ilgili haberlerden %53,8'i konuyla ilgili destekleyici, %46,2'si ise bilgilendirme amaçlı haberlerden oluşmaktadır. Star Gazetesinde harekâtın sosyokültürel boyutunu ele alan haberlerden %62,1'i olumlu/destekleyici, %37,9'u ise konuyla ilgili nötr/bilgilendirme amaçlı haberlerden oluşmaktadır.

Zeytin Dalı Harekâtının Star Gazetesinin birinci sayfa haberlerindeki sunumunda; konuyla ilgili destekleyici/olumlu haberlerin toplam içerisindeki oranının %57,6, bilgilendirme amaçlı haberlerin %41,4 oranında yer aldığı, konuyla ilgili olumsuz yargı belirten haberlerin ise %1 oranında yer aldığı görülmektedir.

Genel perspektifte Star Gazetesinde yer alan haberlerin analizinden elde edilen sonuçlara göre, Star, yer verdiği haberlerin büyük kısmında harekâtı desteklemiş bunun yanında hemen hemen tamamında da Zeytin Dalı Harekâtı'nı destekleyen ya da tarafsız/nötr yaklaşan bir dil kullanmıştır. Gazetenin yayınlamış olduğu 104 haberin sadece 1 tanesinde harekâtı olumsuz bir dille oluşturmuştur. Gazete en büyük desteği harekâtın sosyokültürel boyutuna vermekte, tek eleştiriyi ise harekâtın askeri boyutuna getirmektedir.

Merkezi İstanbul'da olan, 27 Haziran 2007 tarihinde kurulan Sözcü Gazetesinin siyasî eğiliminin Cumhuriyetçi, Kemalist bir çizgide olduğu kabul edilmektedir (<http://www.gazeteler.org/sozcu-gazetesi-hakkinda>). Gazetenin sloganı bu durumu destekler biçimde "Cumhuriyetin Gözcüsü"dür.

Çalışma kapsamında ele alınan gazetelerden biri olan Sözcü'nün 'Zeytin Dalı Harekâtı' ile ilgili, harekâtın başlangıç tarihi olan 20 Ocak 2018 ile 10 Şubat 2018 tarihleri arasındaki toplam üç haftalık sayıları incelemeye tâbî tutulmaktadır. İncelemede gazetenin sadece birinci sayfa haberleri dikkate alınmaktadır. Aşağıdaki

tablolarda Sözcü Gazetesinin ilgili sayılarında konuyla ilgili yer alan haberlerin dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 3. Sözcü gazetesinin Zeytin Dalı Harekâtı ile ilgili haberleri

Sözcü Gazetesi	Destekleyen	Nötr (Bilgilendirme)	Olumsuz	Toplam
Harekâtın Askerî Boyutu	10 (%33,0)	15 (%50,0)	5 (%17,0)	30 (%36,2)
Harekâtın Ekonomik Boyutu	1 (%25,0)	2 (%50,0)	1 (%25,0)	4 (%4,8)
Harekâtın Hukukî Boyutu	5 (%18,5)	15 (%55,6)	7 (%25,9)	27 (%32,5)
Harekâtın Sosyokültürel Boyutu	10 (%45,4)	9 (%41,0)	3 (%13,6)	22 (%26,5)
Toplam	26 (%31,3)	41 (%49,4)	16 (%19,3)	83 (%100,0)

Sözcü Gazetesinin konuyla ilgili birinci sayfada yer alan haberlerinin toplamda 83 adet olduğu görülmektedir. Bu haberlerden 30 tanesi harekâtın askerî boyutunu, 4 tanesi harekâtın ekonomik boyutunu, 27 tanesi harekâtın hukukî ve siyasî boyutunu, 22 tanesi de harekâtın sosyokültürel boyutunu ele almaktadır. Harekâtın askerî boyutunu işleyen haberlerden %33'ü konuyla ilgili olumlu/destekleyici, %50'si nötr/bilgilendirme amaçlı, %17'si ise olumsuz yargıda bulunan haberlerdir.

Sözcü Gazetesinin harekâtın ekonomik boyutunu ele alan haberlerinden %25'i olumlu yargı belirtirken, %25'i olumsuz, %50'si ise konuyla ilgili salt bilgilendirme amaçlı haberlerden oluşmaktadır. Sözcü Gazetesinde harekâtın hukukî ve siyasî boyutuyla ilgili haberlerden %18,5'i olayla ilgili olumlu yargıya verirken, %25,9'u olumsuz, %55,6'sı da nötr/bilgilendirme amaçlı haberlerden oluşmaktadır. Harekâtın sosyokültürel boyutunu ele alan haberlerden %45,4'ü olumlu, %13,6'sı olumsuz, %41'i ise bilgilendirme amaçlı/nötr haberlerden oluşmaktadır.

Zeytin Dalı Harekâtı'nın Sözcü Gazetesindeki genel sunumunda; birinci sayfa haberlerinden %31,3'ünün harekâtı destekleyen, %19,3'ünün harekâtı olumsuzlayan, %49,4'ünün ise nötr olduğu görülmektedir.

Haber Türk, Star ve Sözcü gazetelerinde Zeytin Dalı Harekâtı ile ilgili yer verilen haberlerin birkaçına aşağıda yer verilmiştir. Haberlerin içerikleri ile başlıkları uyum içinde bulunmakta ve birbirini desteklemektedir. Bu nedenle örnek teşkil etmesi için seçilen haberlerin sadece başlıklarına yer verilmiştir.

Haber Türk gazetesinin ilk sayfasında yer alan haberler, *“PKK'nın kuzey hattı çöktü”, “Mehmetlerimiz tarih yazıyor”, “Al bayrak Darmık'ta”, “Mehmetçik Şefkati”, “Afrin'e Sur'un Kahramanları”, “Münbiç Halkı Ayaklanıyor”, “İlk Hedef On Yedi Kilometre”, “Pyd'yi Onlar Terörist İlan Etmedi”, “Bana Irkçı Demişlerdi”* başlıklarıyla tasarlanmış ve okuyucuya sunulmuştur. Haber Türk gazetesinin oluşturmuş olduğu haber içerikleri ve haber başlıklarından, gazetenin harekâtı büyük oranda destekler bir dil kullandığı ve söylemi bu minvalde oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ancak gazete bazı haberlerde ise olumsuz/eleştirel bir dil kullanmıştır.

Star gazetesinin ilk sayfasında yer alan haberler, *“Teröriste Darbe Halka Zeytin Dalı”, “Sırada Münbiç Var”, “Türk Askeri Sivillere Ateş Etmez...”, “Burseya Temizlendi Kilis Rahat Uyu”, “Afrin İçin Halktan Tam Destek”, “Teröristler Gitti Hayat Geldi”, “PYD Müttefikleri”, “Yeni Cephe Azez'den”* başlıklarıyla tasarlanmış ve okuyucuya sunulmuştur. Star gazetesinin oluşturmuş olduğu haber içerikleri ve haber başlıklarından, gazetenin harekâtı büyük oranda destekler bir dil kullandığı ve söylemi bu minvalde oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Sözcü gazetesinin ilk sayfasında yer alan haberler, *“Vatan için Elele”, “Bayrağı Diktik”, “Hainleri Vurduk”, “Mehmetçik Bugün Karadan Giriyor”, “ABD'ye rağmen, Rusya'ya rağmen Afrin'i vururuz dedik...”, “Türk Ordusu'nun operasyonları bir partinin değil, Türk Milleti'nin operasyonudur”, “Suriye Rejimi ile Moskova Üzerinden Görüşüyoruz”, “500'e Yakın Hamile Çocuk Var”* başlıklarıyla tasarlanmış ve okuyucuya sunulmuştur. Sözcü gazetesinin oluşturmuş olduğu haber içerikleri ve haber başlıklarından, gazetenin harekâtı büyük oranda destekler ya da nötr bir dil kullandığı ve söylemi bu minvalde oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ancak gazete bazı haberlerde ise olumsuz/eleştirel bir dil kullanmıştır.

Genel çerçevede, üç gazetenin oluşturmuş olduğu haberlerde kullandıkları söylem, Türkiye'nin Zeytin Dalı Harekâtı'nı destekler nitelikte ya da bu durumu nötr/tarafsız biçimde aktaracak şekilde oluşturulmuştur. Ancak Haber Türk ve Sözcü gazeteleri yapmış oldukları haberlerin yaklaşık beşte birinde harekâtı olumsuzlayan/eleştiren bir söylem kullanmıştır. Bunun aksine Star gazetesi harekâtle ilgili neredeyse hiç olumsuz bir söylemde bulunmamıştır.

Çalışmaya dâhil edilen üç gazete de harekâtı olumlayan başlıklar benzer kelimelerin çevresinde şekillenmiş ve toplanmıştır. Harekâtı gerçekleştiren taraf olarak (asker, askeriye, ülke ve millet olarak) “Kahraman”, “Yiğit”, “Yardım”, “Şefkat”, “Mehmetçik”, “Türk Askeri” kelimeleri kullanılırken, harekâta düşman olarak görülen taraf için ise çoğunlukla “Terörist”, “Hain”, “Alçak”, “Zalim”, “Bozguncu” kelimeleri kullanılmaktadır. Üç gazetede harekât ile ilgili haberler makro ve mikro yapıdan incelendiğinde, haberlerin tematik ve şematik yapısı, haberde kullanılan dil, habere iliştirilen yorum, cümlelerin yapısı, sözcük seçimi ve diğer unsurlar bütünlük arz etmekte ve haberlerin büyük çoğunluğunda başlık ve içerik uyumlu olup aynı anlamı/mesajı vermektedir.

Sonuç ve Tartışma

20 Ocak 2018 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından ülkemiz gündemini uzun zamandır meşgul eden terör olayları ile iç ve dış politik açıdan ve sınır güvenliği noktasında gerekli görülen bir sınır ötesi harekât başlatılmıştır. ‘Zeytin Dalı Harekâtı’ adı verilen sınır ötesi operasyon askerî, ekonomik, siyasî ve hukukî, sosyokültürel boyutlarıyla bir bütün halinde ülkemiz kamuoyunda tartışılmaya açıktır. Bu çalışma kapsamında Türkiye’de yayımlanan günlük gazetelerden Haber Türk, Star ve Sözcü’nün harekâtın başladığı tarih olan 20 Ocak 2018 tarihinden itibaren 10 Şubat 2018’e kadar olan sayılarının ilk sayfalarında ‘Zeytin Dalı Harekâtı’ ile ilgili verdikleri haberler ele alınmaktadır. Söz konusu haberler, haberin ele alınış biçimi, haberin aktarımında kullanılan içerik ve yorumlar, içerik analizi yöntemi ve söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bu çerçevede haberler, haberin konuyla ilgili destekleyen/olumlu, karşıt/olumsuz ya da nötr/bilgilendirme amaçlı olup olmadığına göre tasnif edilmiştir.

Bilindiği gibi kitle iletişim araçlarının herhangi bir konuda haber iletirken temel amaçlarının, konuyla ilgili bilgi aktarmak olduğu kabul edilmektedir. Kitle iletişim araçlarının bir konu hakkında bilgi aktarmanın yanı sıra habere kattıkları anlam üzerinden, hedef kitlelerinin konuya ilişkin algısı üzerinde etkili olma amacını güttükleri de bir gerçektir. Gazeteler söz konusu olduğunda haberi okuyan kitlenin konu ile ilgili beklenti ve fikirlerini destekleyen ifadeler ve yorumlara yer vermeleri, piyasa koşulları çerçevesinde değerlendirildiğinde makul karşılanabilir bir durumdur. Bu varsayım ve gerçeklikten hareketler incelenen gazetelerden Haber Türk, Star ve Sözcü'nün birinci sayfalarında harekâtın en fazla askerî boyutu üzerinde durduğu görülmektedir. Harekâtın, Türk kamuoyunda daha çok askerî boyutu üzerinde durulduğu dikkate alındığında, her üç gazetenin de kamuoyu beklentisini önemseydiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte Sözcü Gazetesi, harekâtın askerî boyutuna çok yakın ağırlıklarda siyasî/hukukî ve sosyokültürel boyutlarını da ele almaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen gazetelerden Haber Türk'ün harekâtın hemen tüm boyutlarında olumlu ve nötr haberlere sıklıkla yer verdiği, Star Gazetesinin daha çok harekâtı destekleyen haberleri verdiği, Sözcü gazetesinin ise nötr haberlere daha fazla yer vermekle birlikte; olumsuz ya da karşıt içerikteki haberlere de yoğun biçimde yer ayırdığı görülmektedir. İncelenen üç gazetede harekâtın tüm boyutları dikkate alındığında en çok olumsuz haberin Sözcü Gazetesinde olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşın Star Gazetesinde harekâtle ilgili olumsuz haber yalnız %1'e yakın bir oranda yer almaktadır. Buradan hareketle Star ve Sözcü gazetelerinin yayın politikaları ile okur kitlelerinin beklenti ve düşüncelerini haber içeriklerinde dikkate aldıklarını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- ALTUNIŞIK, Remzi, COŞKUN, Recai, BAYRAKTAROĞLU, Serkan ve YILDIRIM Engin (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamaları, Sakarya: Sakarya Kitapevi.
- ANIK, Cengiz (1994). "Kamuoyunu Oluşturan Araçlar", Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, İletişim, 1-2, s.83-110.

- BERELSON, Bernard (1952). *Content Analysis in Communication Research*, Glencoe, Free Press
- ÇELİK, Hilal., EKŞİ, Halil (2013). “Söylem Analizi. Eğitim Bilimleri Dergisi”, 27 (27), 99-117.
- DEARING, James W. ve ROGERS Everet M. (1996). *Communication Concepts 6: Agenda-Setting*, Thousand Oaks: Sage.
- DOMENACH, Jean Marie (1995). *Politika ve Propaganda*, Çev: Tahsin Yücel, İstanbul: Varlık Yayınları.
- GÖKER, Göksel ve KESKİN Savaş (2015). “Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41, 229-256.
- GÜNGÖR, Nazife (2011). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- GÜZ, Nurettin (2005). *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KAYA, Rasit A. (1985). *Kitle İletişim Sistemleri*, Ankara: Teori Yayınları.
- KIŞLALI, Ahmet Taner (1997). *Siyaset Bilimi (İkinci Baskı)*, Anadolu Eskişehir: Üniversitesi Yayınları.
- KİBAROĞLU, Mustafa (2018). *Zeytin Dalı Harekâtı'nın Siyasi, Diplomatik ve Askeri Açından Bir Değerlendirmesi*, http://www.mustafakibaroglu.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/mustafakibaroglu_stratejist_subat2018_zeytindalioperasyonu.pdf (Erişim tarihi: Ağustos 2018).
- KOLUKIRIK, Suat. (2009). “Mülteci Ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü: Medya Politikası Üzerine Bir Değerlendirme”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 1-20.
- McQUAIL, Denis (1994). *Mass Communication Theory: an Introduction*, London: Sage.

- SALİHOĞLU, Seda (2007). 2006 Yılında Türkiye'de Üç Yazılı Basın Organında Yer Alan Çocuk Haberlerinin İçerik Analizi Yöntemi İle Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- STONE, Philip J., DUNPHY, Dexter C., MARSHALL, S. Smith., (1966). The General Inquirer: A Computer Approach to Content Analysis, Massachusetts, M.I.T. Press.
- VAROL, Metin (2018). Batı Basınında Zeytin Dalı Harekâtı, https://setav.org/assets/uploads/2018/03/P187_Bat%C4%B1Bas%C4%B1n%C4%B1_ZeytinDal%C4%B1.pdf (Erişim tarihi: Ağustos 2018).
- WOOD, Linda A. ve KROGER Rolf O. (2000). Doing Discourse Analysis: Methods for Studying Action in Talk and Text, London: Sage.